

SLOVENIJA

Dopisi in časniki naj se pošljajo na poštni predač 259, Ljubljana
 Naročnina četrletno 15 Din,
 za pol leta 50 Din,
 za vse leto 60 Din,
 Posamezne številke 1.50 Din.
 Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din.

Kranj, dne 29. novembra 1935.

Uprava: Kranj, Strossmajerjev trg št. 1.
 Poštočkovni račun
 Ljubljana št. 16.176
 Rokopisov ne vračamo.
 Oglasi po tarifu.
 Tiska tiskarna Tiskovnega društva v Kranju
 Predstavniki tiskarne France Uhernik, Kranj.

Kaj je z Belo Krajino?

(Potreben odgovor nepotrebnemu vprašanju.)

Med Slovenci in Hrvatami se časih načne nepotrebnost vprašanje, čigavi sta Bela in Slovenska Krajina, kakor bi oboji ne imeli drugega dela, da si mečemo polena pod noge. V zadnjem času je glede Bele Krajine in njene preteklosti prinesla članek (podlistek) „Hrvatska straža“ v 266. številki z dne 19. novembra t. l.

Preteklost — zgodovina! Ne moremo je zametavati, a enako ne oboževati. Hrvaški list pravi pravilno, da sama zgodovina ne odločuje ali je kdo Hrvat, Slovenec ali Srb; kar je nekdanj bilo v preteklosti, ni da bi moralo biti tudi v sedanjosti. Zgodovinska pravica je lahko velika pomoč prirodnim, t. j. narodni zavesti, delu, omiki in razvojni skupnosti. Slovenci se ne moremo sklicevati na veliko zgodovinsko, pač pa glavno na prirodno pravico, kolikor nam jo daje naša zavednost, naša izobrazba, naše narodno prizadevanje.

Bela Krajina je enako Slovenski ali Prekmurju obrobna dežela, kar ima za nasledek neko prelivanje ali valovanje, ki je lastno vsem takšnim pokrajinam, posebno še tedaj, ako si mejita sorodna naroda. Vedno utegne biti tod nekaj ljudi, ki nihajo v svojem narodnem čustvovanju. Jezik, šege in navade se zanačujejo ali vsaj približujejo, medtem ko se drugod oddaljujejo in razločujejo.

Današnja slovensko hrvaška meja ob Kolpi in Sotli je nasledek zgodovinskega razvoja, ki pa ni bil vedno enak. V prvotno bolj ali manj narodnostno enotno (čeprav so bila po Niederlu že v pradomovini v Zakarpatju ločilna ognjišča) ozemlje je posegel tujec s svojo politikom ter razbil Slovence od Hrvatov. Slovensko-hrvaška meja bi po Kosu (Zgodovina Slovencev, I., str. 10) lahko tekla ob drugačnem političnem razvoju ali ob Savinji in globoko na Dolenjsko ali pa okoli Bjelovara in Siska.

Ob prihodu naših prednikov je bila današnja Dolenjska selitveno in politično ločena od Bele Krajine po visokem gozdnem pasu. Ta je delil Slovence ob Krki od današnje Bele Krajine, ki je dobila od Kolpe do roba Gorjancev in Kočevskih gorâ prvi dotok slovanskega prebivalstva od strani preko Kolpe, t. j. danes Hr-

vaške. (Kos n. o. m., str. 34.) Temu se ne bomo čudili ako vemo, da se je del Hrvatov odcepil od glavnega selitvenega toka proti jugu in se ustalil celo sredi Koroške, kjer se je v listinah X. stoletju ohranil hrvaški okraj.

Bela Krajina je spadala politično do srede XII. stoletja k Hrvaški. Plemiška rodbina Višnjegorskih, ki so postali mogočni gospodje na Kranjskem, je pa odcepila Belo Krajino od hrvaške države in jo združila s Kranjsko deželo, da je postala Kolpa mejna reka, kar je ostala do danes. Ljudi v cerkvenem oziru se je dežela v prvi polovici XIII. stoletja pridružila oglejskemu patriarhatu in je spadala pod dolenjski arhidijakonot: fare Metlika, Črnomelj, Stari trg (Kos u. a. m., str. 144, 193.)

Usoda Bele Krajine je bila odslej združena s Kranjsko, t. j. z osrednjo slovensko pokrajino. Na teh dejstvih niso mogli ničesar izpremeniti t. i. uskoki, ki so pribežali sem pred Turki. Prirodno je bilo, da so se zatekli v obrobno deželo, saj so prišli Srbi na Štajersko — na Dravsko in Mursko polje, v Posavje itd., kjer so se polagoma stopili z domačim, slovenskim prebivalstvom v jezikovnem in verskem oziru. (Kovačič, Slovenska Štajerska in Prekmurje, str. 232—235.)

Od dobe narodnega preporoda dalje se je posebno še utrjevala slovenska skupnost. Danes spada Bela krajina (s Prekmurjem vred) v slovensko duhovno območje, kakor spada kajkavsko-slovensko Zagorje v hrvaško. Zgodovina je prvotno ločila Belo krajino od Slovencev, ista zgodovina jih je zopet združila. Razloček je v tem: v prvi zgodovinski dobi ni bilo ustaljene ljudske zavesti, ni bilo književnega jezika, urejene šole in cerkve v ljudskem duhu, v drugi dobi se je vse to razvijalo in dospelo do pojmovanja narodne skupnosti, seveda tu bolj, tam manj. Korak nazaj ni mogoč, ker bi pomenil prelom, ki bi zavrl dosedanje rast. Dolga stoletja vedno bolj zavednega življenja so ustvarila izročilo skupnosti neglede na podrobne razločke, ki so krajevni nasledki preteklosti. Ta preteklost nima tudi osnov za razvoj, ker jih je izpodrezala dolga slovenska sedanjost.

Lr.

Koliko prispeva Slovenija v državno blagajno

Človek se ne more dovolj načuditi, če se čuje trditve o pasivnosti Slovenije v našem državnem gospodarstvu. Posledek takih abotnih trditve, ki izhajajo iz poznanega kroga naših jugoslovenov, je vedno močnejše privijanje davčnega vijaka, ozir. na drugi strani nerazumevanje osrednje državne uprave za potrebe Slovenije, kadar gre za to, da bi državna blagajna v kakršnikoli obliki vrnila vsaj primeren del denarnih sredstev, ki se nabirajo v državni blagajni iz dohodkov Slovenije.

Zato so uvidevnejši krogi navedenega tabora že sami pričeli analizirati državne in samoupravne proračune ter sramežljivo priznavajo aktivnost Slovenije v našem skupnem gospodarstvu. Vsota 200 milijonov dinarjev, ki jo sami navajajo, je pa očitno prenizka.

Če pogledamo zadnja dva proračuna („Pregledi A) državnih službenika, B) banovinskih službenika i ličnih i materialnih razhoda po banovinskem budžetima ministrstva za finance, Belgrad 1934) naše Slovenije, vidimo, da je plačala Slovenija v proračunskem letu 1933/34 ozir. plačuje v proračunskem letu 1934/35 sledeče vsote (številke v oklepaju pomenijo podatke za l. 1934/35):

45.071.636.— (48.000.000) dinarjev doklad, t. j. 23,52% (24,72%) od vseh banovinskih doklad, ki so znašale, oziroma znašajo omenjeni dve leti 191.599.460 (194.185.946) dinarjev;

19.450.000 (19.600.000) dinarjev na račun trošarine, t. j. 18,95% (18,50%) od vseh pobranih banovinskih taks, ki so prinesle v navedenih dveh letih 102.640.000, oziroma prinašajo 105.930.000 dinarjev dohodkov, razen tega pa še 12.700.000 (12.400.000) dinarjev na račun pobranih taks, t. j. 13,47% (13,52%) od vseh taks, ki so jih pobirale ozir. jih pobirajo banovine. Skupni dohodek vseh banovinskih taks je znašal namreč v proračunskem letu 1933/34, oz. 1934/35 že 94.231.000 (91.714.500) dinarjev.

V postavki „drugi banovinski davčni viri“, ki so dali v vsej državi 38.107.333 (40.468.473) dohodkov, je participirala Slovenija v letu 1933/34 s 500.000, v letu 1934/35 pa s 5.500.000 dinarji. V postavki 38.107.333 dinarjev je namreč vstet kuluk, katerega plačujejo večinoma še po vsej državi, v naši banovini pa predvsem le še javni uslužbenci, pač najbrž zaradi tega ker pokvarijo s svojimi vozili največ cest. Brez mena morajo biti namreč pravilno razdeljena! V proračunu Slovenije za l. 1934/35 pa pred-

stavlja postavka 5.050.000 dinarjev poznani „bednostni fond“, ki obstaja kot edinstven davčni vir le v Sloveniji, najbrž kot nadomestilo za deloma odpravljeni kuluk.

Sicer pa Slovenija po tej tabeli ni edinstvena le v „bednostnem skladu“, temveč tudi v trošarini na gumo z zneskom 1.000.000 (750.000) dinarjev, v taksi na šoferske izkaznice z zneskom 200.000 (200.000) dinarjev, deloma pa s trošarino na kvas, ki razmeroma največ vrže v Sloveniji, pravtako tudi s taksami na lovske in ribolovske izkaznice, s taksami na dediščine ter s taksami na zavarovalne družbe. Poudarjamo, da glede socialne opravičenosti nekaterih teh davščin nimamo namena razpravljati, ugotoviti hočemo le dejstva naše fiskalne preobremenjenosti.

Na podstavi gornjih podatkov je lahko ugotoviti, da so znašale dajatve za Slovenijo 77.721.636 (85.550.000) dinarjev, kar predstavlja 18,21% (19,79%) vseh banovinskih dohodkov v vsej državi. Pa kljub temu najdemo še ljudi, ki trdijo, da je Slovenija največ pridobila!

Povedali smo že, da je morala Slovenija prevzeti bodisi neposredno ali pa posredno, velik del dajatev, ki gredo v drugih banovinah izključno le na račun državnega fiskusa, tako n. pr. mora Slovenija plačevati velik del osebnih in še večji del materialnih izdatkov banske uprave v Ljubljani, tudi na okrajnih glavarstvih vidimo vedno več banovinskega uradništva, ki opravlja izključno le posle državne uprave ter bi zato spadalo v proračun državne uprave. Tudi nekatere druge izdatke, tako n. pr. dispozijske fonde, je državna uprava že prevzela v breme Slovenije.

Po natančnejši oceni poučenih oseb je znašala obremenitev Slovenije v l. 1931, se strani državnega fiskusa pri proračunu 7 in pol milijarde fiskalne obremenitve vse države približno 950.000.000 dinarjev, t. j. 12,47%. Če upoštevamo razmerje števila prebivalstva Slovenije nasproti vsej državi in neprestano oškodovanje in uničevanje našega gospodarstva in naših gospodarskih ustanov, že slepec lahko uvidi, da je že sama državna fiskalna obremenitev odločno previsoka, posebno, če pomislimo na razmeroma pravtako previsoke obremenitve s strani samoupravnega fiskusa.

In kaj je Slovenija za vse to dobila? Na razpolago so nam le uradni podatki za leti 1931 in 1932 („Pregled o stanju svih samoupravnih prihoda i rashoda, Belgrad 1932 in 1933), po katerih je dobila Slovenija v l. 1931 9.455.716 dinarjev, v letu 1932, je bilo pa v banovinskem proračunu predvidenih le 2.876.766 dinarjev, t. j. 3,90% vseh državnih subvencij za banovine. Oba izkazana prispevka pa niti nista bila v celoti likvidirana in nakazana finančni upravi Slovenije.

Razen teh neznatnih, žal še to le fiktivnih subvencij, je državni fiskus vrnil Sloveniji po svojem proračunu v proračunskem letu 1929/30 le nekaj nad 432.000.000 dinarjev, t. j. 5,44% od skupne državne fiskalne obremenitve v znesku 7 milijard in 900 milijonov; v letu 1930/31 le nekaj nad 445.000.000 dinarjev, t. j. 5,33% skupne državne fiskalne obremenitve, ki je znašala takrat nad 8 in pol milijard dinarjev. V naslednjem proračunskem letu 1931/32 je pa dobila Slovenija povrnjenih le še 438.000 dinarjev, t. j. 5,14% skoraj pravtako visoke državne fiskalne obremenitve.

Če pogledamo razlike tega padanja vseh treh let (od 5,44% na 5,33% ozir. na 5,14%) vidimo, da pada povračilo državnega fiskusa Slovenije letno približno za 0,15%, kar bi dalo za proračunsko leto 1932/33 le še 4,99%, v letu 1933/34 le 4,84%, v letu 1934/35 pa celo le še 4,69%, kar da pri letošnjem proračunu, ki znaša približno 7 milijard dinarjev, le še nekaj nad 320.000.000 dinarjev, katere vrne državni fiskus v tej ali oni obliki Sloveniji.

Če upoštevamo strahovito nepoučenost, ozir. premajhno zanimanje za ta in slična vprašanja ter naravnost neverjetno zaslepljenost s strani večine samozvancev bivše JNS in kasnejšega režima, in če upoštevamo še najnovejšo znižanje prejemkov javnih uslužbencev, ki tvorijo velik del izdatkov državne uprave za Slovenijo, lahko s strahom in z upravičenostjo trdimo, da so naša gornja izvajanja ne samo pravilna, ampak k večjemu še preoptimistična. Uradni podatki, ki so nam na razpolago za kasnejšo dobo, nam iz razumljivih razlogov ne dopuščajo, da se prepričamo o popolni natančnosti izvajanj. Razen tega je treba pomisliti, da vsi ti izdatki s strani državnega fiksusa nikakor ne predstavljajo izključno le izdatkov za Slovenijo, zlasti, če pomislimo, da opravlja n. pr. finančna uprava in nekatera druga področja državne uprave posle, ki ne gredo vedno izključno le v korist države, dasi obremenjujejo dotični izdatki le Slovenijo, tako n. pr. pobiranje davkov, carin itd. itd.

Če upoštevamo, da se je davčna politika pri nas, posebej v zadnjih letih, še poostriala, kar nam nazorno dokazujejo izvajanja odločilnih činiteljev raznih naših gospodarskih ustanov, lahko pravitako upravičeno sklepamo, da se je prispevek Slovenije na državnih dajatvah vsaj sorazmerno (t. j. v odstotkih) povečal, tako, da danes lahko ocenimo čisti prispevek Slovenije k skupnim drž. izdatkom z nad 650.000.000 Din ali približno 525 dinarjev na vsakega prebivalca Slovenije. Ta obremenitev pa je popolnoma neosnovana, zato apeliramo na slovenske odločilne činitelje, da store kar je treba in z vsemi sredstvi in naporji začnejo lajšati breme, ki grozi ugonobiti sadove našega stoletnega prizadevanja! Oprodom bivših režimov pa nujno priporočamo, da si te številke ogledajo in dobro vtisnejo v spomin! Naša politična prizadevanja je pa usmeriti tako, da gornje razmerje korenito in bistveno izpremenimo!

Še vedno ljubljanske bolnice

Večkrat smo na tem mestu opozorili odločilne činitelje na neznosne razmere v naši bolnici. Po uspehih sodeč, moramo — kakor pri vseh protestih ki prihajajo iz Slovenije — domnevati, da so naša stvarna izvajanja, kakor tudi povsem opravilne kritike z drugih strani naše javnosti naletela pri odločilnih mestih na gluha ušesa, dasi prispevamo v državno blagajno — po izvajanjih v sestavku „Koliko prispeva Slovenija v drž. blagajno“ — letno nad 600.000.000 dinarjev, ki jih ne dobimo nazaj. Pošten človek bi pričakoval, da bi navedeni čisti prispevek (omenjena svota predstavlja namreč čisti prispevek za državni fiskus ter so že odšteti vsi redni stroški, ki odpadejo na Slovenijo) našel primerno razumevanje vsaj za neizogibne in nujne potrebe Slovenije. Niti sledu tega!

Pač pa opazimo na naši strani veliko pre malo zanimanja za vsa ta vprašanja; prav to omogoča preziranje in omalovaževanje naših najnужnejših potreb. Glasovi kritike bi nikakor ne smeli prenehati! Ves narod bi moral povzdigniti svoj glas ter neposredno zahtevati, da nam za naše žulje omogočijo vsaj dostojno smrt na bolniški postelji. Na delo „izvoljenih“ zastopnikov našega naroda se ne smemo več zanašati!

To kar se danes dogaja v naši bolnici, je vendar kulturni škandal, kateremu ne moremo najti primera! Neprestanim izbruhom raznih infekcijskih boleznih po raznih oddelkih naše bolnice in štrajku zdravnikov, ki morajo svoj odgovorni posel opravljati zastonj, so se v zadnjem času pridružile še — uši! Oče hčerke, ki se je vrnila iz bolnice, mi je to potožil, njena mati je pa to dejstvo z gnusom potrdila. Človek res ne najde besedi, da primerno kvalificira to neznosno, sramotno in človeka ne vredno stanje. Takih razmer nismo pri nas poznali cela stoletja, dasi so nam gospodarili tujci! Bolj ali manj potrebne, ozir. nepotrebne administrativne odredbe tega kulturnega škandala ne morejo odstraniti, ozir. preprečiti. Pričeti je treba drugje in drugače! In to nemudoma! Ob večji epidemiji lahko pride do katastrofe.

Za te razmere nikakor ne moremo delati odgovornega maloštevilnega in zato prezaposlenega zdravniškega in strežnega osebja, ki stori v obstoječih razmerah vse, kar je mogoče.

Ne moremo pričakovati potrebne snage v bolnici, ki je bila urejena za razmere pred 40 leti, kjer leže bolniki na vseh mogočih mestih in objektih ter komaj čakajo, da se vležejo na posteljo, ki je še topla od pravkar odhajajočega bolnika.

Ne moremo pričakovati potrebne snage v bolnici, kjer ležita po dva, da celo trije bolniki na eni postelji.

Ne moremo zahtevati higijene v bolnici, kjer se premetavata dva vročična otročiča v eni postelji, ki je bila pred 40 leti namenjena le za enega.

Človeku mora zavreti kri, če sliši take stvari! Tu je treba zastaviti vse sile, da onemogočimo še večjo relativno propadanje našega naroda.

Tu naj si „izvoljeni zastopniki slovenskega naroda“ ogledajo uspehe svojega „dela“! Če bi take razmere ti ljudje okusili na svoji lastni koži, bi se kaj kmalu prepričali o nezdružnosti praktičiranega jugoslovenstva, katerega so nam hoteli vsiliti, ter o upravičenosti naših zahtev po realni enakopravnosti in poštenosti v državi. Če so s svojim „delom“ omogočili po drugih pokrajinah neprimerno manj važne državne investicije, naj bi svojemu „plemenu“ omogočili vsaj dostojno zdravljenje in ev. smrt. Mali človek si namreč zaradi tvarne izčrpanosti ne more dovoliti več domačega zdravnika ter se mora zatekati k javnim sredstvom, za katera je moral večji del prispevati.

Vsi domači, še bolj pa tuji slovenozrci in slovenofobi, katerih nikakor ne zmanjka, naj pa dokažejo domnevane koristi, s katerimi naj bi se bila Slovenija baje nezasluženo okoristila!

Le nekaj več odstotkov od investiranih vsot, katere je državna uprava dovolila drugim pokrajinam, ali pa nekaj manj prispevkov v skupno državno blagajno, bi nam omogočili, da si postavimo celo vrsto nujno potrebnih kulturnih ustanov in zavodov, do katerih smo po svojem izročilu in po svojem delu vsekakor upravičeni. Semkaj spadajo tudi bolnice!

Izkoristili so nas že dovolj! Enkrat se vendar lahko povzpemo do tega, da bomo soodločali in usmerjali koristi svojih javnih dajatev! In to hočemo doseči in bomo dosegli!

nastopil zoper svoj vrhovni gledališki zavod. Opravičeno bi se sklicevali lahko na taka dejstva

v Belgradu

ter bi zmanjšali državni prispevek za slovensko Narodno gledališče češ saj Slovenci sami priznavajo, da jim zadostuje za polovico manjše gledališče! Nič ni lažjega kot doseči, da se kaka postavka iz državnega proračuna, posebej če gre za Slovenijo, zmanjša!

Slovenski kulturni zavodi in tudi slovensko „Narodno gledališče“ trpe na pomanjkanju denarnih sredstev. Prispevki, ki jih dobiva slovensko „Narodno gledališče“ iz državne blagajne zneso na leto 3.017.952 Din, srpsko „Narodno gledališče“ v Belgradu pa prejema 6 milijonov 158.813 Din, hrvaško „Narodno gledališče“ v Zagrebu pa 4.236.514 Din na leto. Upoštevati je pa treba, da so dohodki od predstav v Belgradu in v Zagrebu veliko večji kot v Ljubljani. V Belgradu zneso gotovo nad 4 milijone dinarjev, v Zagrebu okoli 4 milijone dinarjev, v Ljubljani pa le 1.7 milijona dinarjev na leto. To pa zato, ker sta gledališki poslopiji v Belgradu in v Zagrebu veliko večji kot sta v Ljubljani. Tudi vstopnina je v Belgradu in v Zagrebu večja, ker je tam dosti premožnejše gledališko občinstvo. Hrvaško „Narodno gledališče“ dobiva od bogate savske banovine še posebej po 1 milijon, od mesta Zagreba pa po 600.000 dinarjev letne podpore. Slovensko „Narodno gledališče“ je pa dobilo lani od banovine le 35.000 dinarjev, od ljubljanske občine pa 200.000 dinarjev.

Če bi ljubljanski dopisnik zagrebških Novosti res imel smisel za koristi slovenskega „Narodnega gledališča“, naj bi raje zahteval, da država

sezida novo operno gledališče v Ljubljani ter sedanje operno gledališče prezida za dramsko gledališče

tako, da bi se dohodek od predstav podvojil, če bi bilo več prostora za občinstvo v gledališčih in bi se vstopnina še lahko znižala ter bi gledališče lahko konkuriralo kinematografom.

To bi država lahko storila, ker je bila Slovenija v zadnjih osmih letih prikrajšana pri državnem proračunu za javne stavbe za okoli 400 milijonov dinarjev.

Neresničnih vesti, ki jih lahko izrabijo v škodo slovenskih kulturnih zavodov, pa naj zagrebške „Novosti“ ne priobčujejo več, čeprav jih dobivajo iz Ljubljane.

Dr. Ivo Štampihar:

Novi politični zakoni

(Nadaljevanje)

Potreba posebnega zakona o volilni pravici.

Ko smo na ta način prispeli do osrednje misli našega sestavka, do misli o potrebi posebnega zakona o volilni pravici, je pa na mestu razložiti, kakšna vprašanja naj bi ta postava rešila. Prav iz tega se bo razvidela koristnost razdelitve snovi.

Prvo, kar se pokaže, bi bil nasledek, da ne bi bilo mogoče za nekatere zastope določati volilne pravice samostojno, drugače, kakor za druge, zavoljo tega pa tudi ne bi bilo več treba, da je za vsak zastop posebej ponovljeno, kdo imej volilno pravico. Vse to bi bilo rešeno že v enem samem zakonu.

Druga ugodnost bi bila ta, da bi tak zakon zavaroval vsem državljanom enotno in isto državljansko svoboščino, ki jo imenujemo: splošna, enaka, tajna, neposredna in sorazmerna aktivna volilna pravica. Dana bi bila postava, ki bi dovoljevala način tajnosti izvesti po pokrajinski umestnosti. V Sloveniji na primer, kjer vlada kakor nikjer v Evropi — znanje pisave in branja, je volitev tam kroglicah in skrinjicah — neokusna. Tudi tam, kjer še niso dosegli naše stopnje pismenosti, je ta način volitev izdajstvo tajnosti. Ali primernejši način si bodo te pokrajine že znale poiskati, in če bo treba, bo tudi Slovenija lahko kaj svetovala.

Tretja prednost predlaganega posebnega zakona bi bila prav radi sedanjega dvoumnega stanja ne samo zakonodajno tehnična, temveč politična: ta zakon bi namah ustvaril mogočost takojšnjih novih volitev, ne samo poslancev, temveč zlasti občinskih odborov. Ustvaril bi po vrhu še tako mogočost, da pri volitvah krivci sedmerih suhih let nedvomno ne bi prišli skozi rešeto, ako bi se sploh upali potegovati za mandate

V predlagani obliki ne bo nobene težave, ugoditi naravnim zahtevam žen in jih v vsem izenačiti z moškimi. Prav tako ne bo nobene težave odstraniti iz predmeta sedanjega zakona o volilnih imenikih vsa protiljudska „polena“ zoper splošno volilno pravico. V tem oziru zadošča, ako se uvede načelo, naj bode vpis v volilni imenik glavni listinski dokaz aktivne volilne

Neresničen dopis v zagrebških „Novostih“ o slovenskem „Narodnem gledališču“

V zagrebškem dnevniku „Novosti“ je bil 23. XI. t. l. priobčen iz Ljubljane poslani dopis „Pred ukidanjem drame v Ljubljani“, v katerem trdi dopisnik, da hočejo v Ljubljani reorganizirati slovensko „Narodno gledališče“ tako, da bi slovensko dramo vrgli ven iz sedanjega dramskega gledališča ter da bi bile dramske predstave skupaj z opernimi predstavami v sedanjem opernem gledališču kot so bile pred vojno. Poslopije dramskega gledališča pa da bi zasedla „Prosvetna zveza“, ki bi tako izpodrinila slovensko dramo . . . Slovensko „Narodno gledališče“ bi seveda padlo narazen kot je bilo pred vojno in bi se zmanjšalo za polovico.

To poročilo je seveda takoj ponatisnilo ljubljansko „Jutro“, čeprav s pristavkom, da o tem v slovenskem „Narodnem gledališču“ ni ničesar znanega.

Gotovi ljudje iz Ljubljane so zoper slovensko vseučilišče nastopali odkrito, zoper slovensko „Narodno gledališče“ pa poskušajo sedaj nastopati od strani, zagovarjajoč na sedaj ta

vrhovni slovenski kulturni zavod, v resnici pa ga izpodkopujejo

z neresničnimi trditvami.

Ko smo brali sestavek v „Novostih“, smo se obrnili na predsedstvo in tajništvo „Prosvetne zveze“ v Ljubljani, skrbeč za koristi slovenske kulture in ničesar drugega. Prepričali smo se, da je poročilo „Novosti“

naravnost iz trte izvito.

„Prosvetna zveza“ v Ljubljani ni imela in nima namena izpodrivati slovenske drame in ni nikdar nameravala pridobiti za se ljubljanskega dramskega gledališča!

Taka poročila kot jih je poslal ljubljanski dopisnik zagrebškemu „Novostim“ je treba

ostro obsoditi se slovenskega stališča

Ljubljanska „Prosvetna zveza“ je velika slovenska organizacija za ljudsko izobraževanje. Če bi v resnici zahtevalo množice, ki so v „Prosvetni zvezi“ utesnilev slovenskega „Narodnega gledališča“, bi del slovenskega naroda

pravice, ne pa več ustanovitveni in edini pogoj aktivne volilne pravice. V ta namen naj se predpiše prisilni vpis v volilni imenik za vsakogar, ki je prebival na območju tistega volišča v namenu trajne naselitve najkasneje na dan razpisa volitev. S tako določbo odpade potreba izjemnih določb za državne uslužbence, ki so se pri volitvah leta 1931, 1933 in 1935 tako koronito zlorabljali. Ker mora biti težnja postave o splošni itd. volilni pravici ta, da se izvršitev volilne pravice kar najbolj olajša, ne pa kar najbolj prepreči (kakor je bili težnja sedanjih predpisov), naj se omogoči pomožni dokaz volilcu, ki brez lastne krivde ni bil vpisan v imenik, ter naj se tudi predpiše, da mora biti v reklamacijskih odborih vsaj po en član iz vsake, v dotičnem občinskem odboru zastopane skupine volilcev. Tisti, ki so bili člani reklamacijskih odborov pri zadnjih volitvah, bodo prav dobro razumeli, zakaj bi bil tak predpis zelo koristen.

Nazadnje naj opozorim, da bi bil poseben zakon o volilni pravici tudi stilistično bolj zvest stilistiki ustave, ki ima za pridobitev ali izgubo volilne pravice posebne člene, medtem ko pridružuje odredbe „o številu in volitvah“ poslancev posebnemu zakonu kar v tretjem odstavku člena 54, ki govori o ljudski zbornici. Prav tako drugi odstavek člena 50 ustave o senatorjih.

Ustava misli pri „odredbah o številu in volitvah poslancev ali senatorjev“ na isto, na kar mislimo mi v nasprotju z določbami o volilni pravici pri „določbah o načinu volitev v posamezni zastop“. To poudarjam tudi zato, ker bi se dal „način volitev“ sam zase razumeti krivo. Pod ta pojem se da podrediti na pr. tudi ureditev tajnosti volitev. Naš sestavek pa misli pri „načinu volitev v posamezni zastop“ na tiste posebnosti, ki potekajo iz sestave in na-

mena dotičnega zastopa. O tem načinu pa raje drugič kaj podrobnejšega.

Obseg zakona o volilni pravici.

Iz dosedanjih izvajanj smo mogli spoznati, da bi novi poseben zakon o volilni pravici urejal to pravico z ozirom na vse zastope, s katerimi moremo računati, torej tudi z ozirom na volitve izvoljivih senatorjev. Na tem področju bomo naleteli na pomislek, ki nas opozarja, da voli senatorje posebno volilno telo, ki obstaja iz poslancev, banovinskih svetovalcev in občinskih predsednikov na podstavi posebnega volilnega imenika za vsako banovino. To je res, kakor je tudi res, da se zakon o volitvah senatorjev naslanja na francoski vzorec, ki ga je seveda pristrigel do skrajnosti. Na ta način so se prve volitve v senat pri nas vršile tako, da so imeli volilno pravico v porazni večini samo osebe, ki so bile imenovane v funkcijo, po kateri so imele volilno pravico. Že druge volitve v senat, letos februarja, so prinesle nekaj novosti, dasi so ob enem pokazale, da stvaritelji senata, t. j. politiki JNS, razumejo senat samo kot refugium peccatorum. In to dejansko lice izvoljenega dela senata je povzročilo stališče opozicije, ki zahteva odpravo ustanove. Po zgledu zakonov, ki smo jih prejeli od avtoritarnih režimov, bi ustava ne povzročila nikake ovire za odpravo senata. Saj je nešteto zakonov, ki stvarno odpravljajo ustavna poročstva, in še ti zakoni niso zadostovali avtoritarcem, da so še bolj neštetokrat upravljali državo mimo zakonov. Vendar bi se zavoljo večje izvedljivosti zaenkrat ne spuščal v to, ali naj se senat odpravi ali ne, temveč bi raje sprožil, naj se ustanova senata — ako obstani — nasloni na češki vzorec. V tem primeru bi pa smele v novi zakon o volilni pravici priti tudi določbe o aktivni volilni pravici pri volitvah v senat.

(Dalje prih.)

Kako nas predstavljajo tujini

Pred kratkim je izšla v angleščini knjiga „Who's who in Central and East-Europe“, „kdo je kdo v Srednji in Vzhodni Evropi“. Je to nekakšen slovar sodobnikov. V svojem predgovoru navaja za svojo nalogo, da predstavi osebe, ki vodijo ali vplivajo na politiko v deželah Srednje in Vzhodne Evrope, dalje osebe, ki so si pridobile zaslug v kulturnih zadevah, ali ki vodijo ali upravljajo razne gospodarske panoge. Izdajatelj Stephen Taylor zatrjuje tudi, da je delo plod večletnega truda in da obsega življenjepisne podatke skoraj vseh odličnih oseb šestnajstih držav Srednje in Vzhodne Evrope, kolikor jih je bilo mogoče dobiti. Njegovi sodelavci da so obiskali vse te dežele in govorili z večino odličnikov, ki jih obsega slovar „Kdo je kdo“. Cela tri leta da se je zbirala, pregledovala in urejala tvarina.

Slovar obsega 1163 strani. Take knjige so nekaki priročniki za tuje politike, gospodarstvenike, časnikarje in znanstvenike, ki se hočejo poučiti o razmerah in ljudeh, v pričujočem primeru seveda tudi o naših razmerah in ljudeh. In ker je knjiga spisana v najbolj razširjenem svetovnem jeziku, v angleščini, je vsebina dejansko dostopna zelo širokem krogu. Zanimalo bo torej vsakega, kako predstavlja slovar svetu slovenski svet, oziroma njegove „odličnike“.

Tu pa nas je že zgolj površen pregled prav hudo razočaral.

Tako na primer srečamo v knjigi pisatelje Gangla, Govekarja, celo pok. prof. Pavliča, ni pa v knjigi ne Finžgarja ne Juša Kozaka ne Preglja ne Kidriča, ne Prijatelja, kakor bi pomembnih leposlovnih pisateljev in književnih zgodovinarjev sploh ne imeli.

Slovenske pravnike predstavljata svetu Zirovnik in Krejčič. Zato pa ni v knjigi niti enega zastopnika pravne fakultete, čeprav jih je med njimi, ki imajo po svojem znanstvenem delu mednarodno sloves.

Slovensko stavbeno umetnost zastopa v tej knjigi Vladimir Šubic. Nima pa v njej prostora Jože Plečnik, ki je po svojem delu tudi v tujini znan in priznan in ki je gotovo ne samo najboljši naš stavbeni umetnik, ampak tudi med najznamenitejšimi arhitekti srednje Evrope, mož, ki ima na Dunaju in v Pragi prav tak, če ne večji ugled, kakor v domovini.

Da je diletant, ki je tako predstavljal našo arhitekturo, ravnal z upodabljalno umetnostjo enako, je skoraj samo ob sebi umevno. Samo Vavpotič je našel mesta v slovarju. Niti Jakopič niti Stienen niti Tone Kralj niti Jama niso omenjeni v njem.

Seveda tudi ni omenjen umetnostni zgodovinar in kritik Izidor Cankar, prav tako ne raziskovalec naše umetnostne zgodovine in kulture, dr. Stele. Nič ne de, tem obširne je

zato obdelan dr. Niko Zupanič!

Najbolj pa kaže površnost slovarja in pristranost vsaj nekaterih njegovih sodelavcev, kako so obravnavani predstavniki slovenske politike in gospodarstva.

Dr. Korošec — skoraj nam bi bilo ušlo: seveda! — v njem nima prostora. Zato pa ga ima dr. Kramer. In z njim v eni vrsti Evgen Jare, dr. Puc (o njem pripoveduje slovar celo, da je član Pen-kluba!), dr. Ravnikar, dr. Pestotnik, Gregorin, Pirkmajer, obč. svet. Ivan Tavčar itd. Torej samo člani znamenite Jugoslovenske nacionalne stranke, o kateri se danes niti ne ve, če sploh še obstoja, stranke, ki nima s slovenskim gospodarskim in političnim življenjem drugačnih stikov in zvez, kakor da je bila slovenskemu narodu vsiljena in da jo slovensko ljudstvo odklanja kot svojo največjo škodljivko.

Ali naj še naštevamo, da so gospodarstveniki sprejeti v slovar po istih načelih? Da je v njem Avgust Praprotnik (kako pride v njegov življenjepis Andrej Praprotnik, eden izmed najbolj znanih slovenskih vzgojevalcev, ne pove slovar, pa bi menda tudi sploh ne mogel povedati), da je v njem tudi Viktor Naglas, „družabnik tvrde J. J. Naglas, tovarne za pohištvo v Ljubljani“? Da pa seveda ni v njem niti Jelačina, niti Avsenka, niti elektrotehničnega gospodarskega delavca inž. Serneca?

Enako slabo je predstavljena naša znanost in slovensko gledališče. Sploh se zdi človeku, kadar je kako ime na mestu, da je to le slučajno, zakaj takoj nato pride deset imen, ki bi sploh ne spadala v tako knjigo.

Pa tudi tisti, ki so našli milost v očeh sodelavcev tega slovarja, niso obravnavani, kakor bi bilo treba glede na njihov pomen. Tako na primer je odpravljen Oton Zupančič z desetimi vrstami, Engelbert Gangl jih ima 27, Pestotnik 29, Niko Zupanič pa kar 48. Gangl, Pestotnik, zlasti pa Niko Zupančič so torej najznamenitejši predstavniki sodobnega slovenstva — po tem čudnem slovarju.

Kaj več in kaj tehtnejšega v njegovo oceno in vrednotenje je res težko reči!

Vsakemu poslovnemu človeku so znane knjige in časopisi reklamnih podjetij, ki skušajo dajati pregled trgovinskih in tovarniških podjetij. Žal moramo reči, da spada slovar „Who's who“ bolj v te vrste reklamnih tiskovin, kakor pa med resne poučne slovarje.

Stephen Taylor si je torej izbral med Slovenci prav slabe sodelavce. In to ne more biti v prid nam Slovincem, ker dobiva vnanji svet popolnoma izkrivljeno sliko o nas. Ne more pa tudi koristiti knjigi, ki jo moramo označiti za slabo, vsaj kar se Slovencev tiče. Pa bo menda tudi glede drugih narodov bolj slaba, sestavljena po JNSarskih načelih. Saj ni na primer

v knjigi priznanega voditelja Hrvatov doktor Mačka, medtem ko se šopirijo v njej razne znamenitosti od treće do desete klase.

Vsekako pa nosimo vsi Slovenci dobršen del krivde, da je svet tako slabo poučen o nas in da dajejo o nas informacije svetu ljudje, ki niso ali stvarno ali npravno usposobljeni in upravičeni. Že nekajkrat smo opozorili da naša informacijska služba za tujino ni prav nič organizirana, in kar je sploh je, presega menda komaj kakovosti kake tujsko-prometne pisarne. Prav zadnje tedne smo pokazali na primer slikarja Toneta Kralja. In to navzlic temu, da nas tepe nepoučenost tujine o naših razmerah in prizadevah, da trpimo prav zaraditega že mnogo nepopravljive škode.

Tu je treba prijeti za delo in sicer neutegoma, brez premissljevanja, kako bi se dalo to delo odvaliti na kakšno bolj „pristojno“ mesto. Danes je gotovo za to najbolj poklicana „Slovenska Matica“ kot naša najvišja neodvisna kulturna organizacija. Naj bi čimprej osnovala našo propagando za tujino. In čim več drugih slovenskih organizacij pritegne k temu delu, tem bolj bo za stvar.

L. R.

Nekaj o naši tehnični fakulteti

Dne 21. novembra t. l. so slušatelji tehnične fakultete, zbrani na velikem zborovanju, sklenili, da stopijo v tridevno protestno stavko, in hkratu sprejeli resolucijo proti novi uredbi o tehničnih fakultetah, ki je bila poslana na vsa odločujoča mesta ter objavljena v domačem časopisju. Ob svojem zaključku je bila stavka v znak solidarnosti z zagrebškimi in belgrajskimi študenti, ki so tega dne tudi stopili v stavko, podaljšana za en dan, pridružili so se tudi slušatelji drugih fakultet. Prvikrat v zgodovini bojov slovenskih študentov za popolnost svoje univerze se je zgodilo, da sta bila resolucija kakor sklep o stavki sprejeta enodušno, brez ozira na pripadnost k tej ali oni politični struji, kar je pač jasen dokaz, kako upravičene so njihove zahteve.

Daso so te zahteve slovenski javnosti kolikor toliko že znane, deloma iz objavljene resolucije, deloma radi prejšnjih akcij, je potrebno, podrobneje opisati pogoje in razmere, ki mora v njih študirati velikanska večina slovenskih visokošolcev, zlasti tehnikov, in kako težko bo slednje prizadela nova uredba, če res stopi v veljavo.

Nova uredba v glavnem jako strogo predpisuje, kako in kdaj se morajo delati izpiti iz posameznih predmetov, prvi in drugi državni izpit ter diploma. Slušatelj, ki po dveh letih ne položi prvega državnega izpita, se ne more vpisati v nadaljni semester in mora „ponavljati“. Ni naš namen, podrobno račlenjevati to uredbu, marveč le ugotoviti in pribiti najvažnejša dejstva.

Ta uredba je delo prejšnjega režima. Brž ko je bila objavljena, je bilo jasno, da v svoitem jedru ne predstavlja drugega, ko rafinirano omejevanje akademske svobode, da je niena namera asocialna in naperjena proti dotoku iz vrst siromašnih slojev in da mora niena izvedba neizogibno uničiti vsako kulturno življenje na univerzi. Kajti rečeno je, da uredba o ostalih fakultetah še sledijo. — Študent tehnik bo moral odslej vso svojo pozornost obrniti na študij in izpite, če bo hotel zadostiti strogo predpisom, in delati kakor stroj. Premožnejši bodo že izhajali; toda kaj bo s tistimi, ki se sami vzdržujejo in ki jih njihov socialni položaj sili, da se poleg študija love tudi za zaslužkom? Ti bodo odpadli . . .

Morda bi kdo utegnil misliti, da je resnični namen te uredbe vse lepši, kakor ga skušajo prikazati „leni in nemarni“ študentje: da boše dijake privedi na pravo pot in obrniti njihovo pozornost tja kamor spada — k delu in študiju. Takšno mnenje pa pomeni le nepoznanje razmer, kajti pravi in najbolj vidni posledek te uredbe bo globok padec ravni skušenj, tako da bo univerza v resnici postala prava tvornica polizobražencev. Študentu spričo te uredbe nikakor ne bo šlo za to, da se poglobi v predmet in obogati svoje znanje, marveč — tudi najnašarnejšim — le za to, da naredi izpit. In kako bo z zdravljem tistega dijaka, ki bo moral po borno plačanih instrukcijah, po raznih predavanjih in vajah, ponoči, v mrzli sobi in lačen vršiti težko duševno delo? Ako bi bil namen tistih, ki so to uredbu sestavljali, resnično tak, kakor ga prikazujejo, tedaj bi se prej po brigali za tehnično opremo laboratorijev, za knjižnice, akademske menze, odpravo taks in šolnin ter zlasti za tisto strahotno število tuberkuloznih študentov.

Velika večina visokošolcev nima danes niti najnujnejšega, hrane, obleke in primerne stanovanja. In kje so ostale „kulturne pridobitve“ našega veka, gledališče, knjige, sport itd., ki so siromašnemu slovenskemu študentu skorajda nedostopne? Kakšne perspektive se odpirajo z novo uredbo mlademu človeku, stopajočemu na naš najvišji učni zavod? In kdo more pri vsem tem še govoriti o najvišji dosegljivi izobrazbi?

Z novo uredbo so poleg slušateljev rudarskih ved, ki jim je predpisano najvišje število izpitov najbolj prizadeti kemiki. Že doslej je bil njihov položaj izredno težak, kajti poleg predavanj morajo delati še praktične vaje v laboratorijih, ki niti od daleč ne ustrezajo svojemu namenu. V teh „laboratorijih“, ki so nameščeni v realčnih kletih, namenjenih za drvavnice, ni svetlobe ni zraka, a tehnična oprema je pomanjkljiva. Slušatelj kemije mora med semestrom prebiti 6 ur dnevno v dušljivem in strupenem ozračju, na betonskih tleh, in za to plačati 650 do 1400 Din na semester. Takse, to so moreča srč vsakega posameznika, ki sta se jim pridružili še šolnina in vpisnina. Taksa za najcenejši laboratorij znaša 650 Din, vpisnina 100 Din, k temu pride še šolnina, normalno do 300 Din, navzlic znižanju uradniških plač —. Absolviranje organskega laboratorija stane 1400 Din, tako da ima slušatelj često preko 2000 Din stroškov na semester. A kje so koleki za skušnje, potrebščine za risanje, hrana, stanovanje in obleka? In kje je pri vsem tem tisto vzvišeno načelo moderne družbe, da bodi vsak pouk brezplačen? In tudi ustava odreja da je šolski pouk brezplačen...

Na nekaterih akademskih zborovanjih v poslednjem času se je jasno pokazalo veliko nezadovoljstvo študentov s svojimi profesorji in s starejšim razumniškim pokoljenjem sploh.

OPAZOVALEC

Jugoslovenska narodna stranka

Zadnjič smo poročali, kako so poslušalci v Banjaluki razgnali zborovanje Jugoslovenske narodne stranke, to se pravi stranke, ki jo je ustanovil Hodžera, nekdanji kabinetni šef ministrskega predsednika Živkovića. O tej novi stranki piše „Obzor“:

„V Banjaluki so ljudje razgnali zborovanje Jugoslovenske narodne stranke, a v Sremu njeni predstavniki sploh niso mogli zborovati. Jugoslovenska narodna stranka bi se rada zakoreninila med Srbi v prečanskih krajih, v katerih vodijo njeni agitatorji propagando. Sveta Hodžera in njegovi vedo prav dobro, da med Hrvatimi in Slovenci ne morejo dobiti pripadnikov, razen kakšnega zablodelega posameznika. Med tem pa mislijo, da imajo mnogo boljše izgleda med prečanskimi Srbi. Pa se motijo tudi v tem, Prečanski Srbi, kolikor ne bodo v eni stranki izvenparlamentarne opozicije, pojdejo strnjeno v obnovljeno radikalno stranko, oziroma v JRZ. To je tudi popolnoma naravno. Med Jugoslovensko narodno in Jugoslovensko nacionalno stranko ni stvarno nobene razlike“.

To zadnje smo v bistvu povedali tudi mi že v zadnji številki. Znano je, kako Jugoslovenska narodna stranka sploh mogla dobiti v Sloveniji pripadnikov. Bilo je v dobi najhujšega terorja jugoslovenskih nacionalnih ljudi. Vsaktera legalna opozicija je bila „zakonito“ zadušena spričo dejstva, da je po zakonu morala dati dovoljenje za ustanovitev sleherne politične organizacije vlada, ki pa je bila ravno jugoslovensko-nacionalna. Naravno ta stranka oziroma njena vlada ni bila pripravljena, da dovoli ustanovitev katerekoli resne opozicionalne stranke. Kajti glede na njeno osvračanost med ljudskimi množicami je bilo toliko kakor gotovo, da bi jo bil odnesel val ljudske nezadovoljnosti takoj ko bi bila dana prva priložnost. Sam sebi pa nihče ne žaga rad veje, na kateri sedi. Zato je bilo za kritičnega opazovalca od vsega začetka sumljivo, da je Hodžerova narodna stranka tako kmalu dobila dovoljenje od nacionalne stranke, da sme delati in organizirati.

Vsega tega pa mnogokateri poštene Slovenec ni mogel vedeti. Navajen, da mu je prej celo pod vlado tujega naroda vendarle smelo časopisje kolikor toliko stvarno poročati, se ni znašel v nacionalni neodkritosti in lažnivosti. Mislil je zato, da je nekaj na tem, da se vračamo k demokratičnim napravam in Hodžerovo opozicijo je imel za resno.

Komur ni logika nastanka narodne stranke odprla oči, mu jih je morala odpreti logika dejstev. V človeka ki pravi, da ni ne hrvaškega ne slovenskega vprašanja, v stranko, ki ima vsako preureditev prav neznosnega centralističnega državnega sestava za nepotrebno — v take ne more imeti noben Slovenec zaupanja.

Upamo, da bodo to Hodžeru tudi dovolj razločno povedali vsaj tisti, ki jim je volja in blaginja slovenskega naroda več, kakor kak oblastitelj „voditelj“ tam doli.

Denarna stiska drugod in pri nas

„Trgovski list“ piše: Češkoslovaške hranilnice so krizo dobro prebolele in število vlagateljev je naraslo, kakor dokazujejo podatki statističnega urada.

Leta 1929 je bilo v 368 hranilnicah 3,82 milijona hranilnih knjižic s skupno 16,58 milijard Kč vlog, konec leta 1934 pa je bilo 4,21 milijona hranilnih knjižic z 18,45 milijard Kč vlog; od teh je odpadlo 11,6 milijarde na češke, 5,1 milijarde na nemške, 0,37 milijarde na slovaške in 0,04 milijarde na mešane hranilnice.

Še v večji meri ko pri nas je svetovna kriza pritisnila na Češkoslovaškem denarne zavode in mnogi njih so imeli tudi več sto milijonske izgube. Toda češkoslovaška vlada je pravočasno priskočila vsem denarnim zavodom na pomoč in jim dala potrebni denar, da so mogli vzdržati run vlagateljev. S tem pa je bila kriza zaupanja premagana in danes imajo češkoslovaški denarni zavodi za dve milijardi Kč več vlog, kakor pa pred izbruhom krize.

Tudi pri nas bi se mogla kriza premagati na isti način, če bi seveda naša vlada pomagala denarnim zavodom. Toda te pomoči ni in ni bilo, Narodna banka pa je celo denarnim zavodom omejila kredite. In tako se je zgodilo, da je zaradi par sto milijonov Din zastalo vse poslovanje denarnih zavodov in da je kriza zaupanja pri nas še danes tako močna, kakor je bila.

K temu bi pripomnili še: V Sloveniji je bilo dovolj prihranjenega denarja, da bi denarne stiske javljne sploh ne bilo, če bi bil ostal ves naš denar doma. Toda Državna hipotekarna banka je začela že takoj od začetka odvajati slovenski denar v Belgrad, do danes že precej nad 100 milijonov. Bil je to zlasti denar, naših sirot, ki se je s posebnim zakonom vzel domačim zavodom, z zakonom, čigar sprejem je v senatu priporočal in predlagal sedanji mestni načelnik v Ljubljani dr. Ravnihar. Prav tako je delala Poštna hranilnica. Tudi ta je pošiljala slovenski denar v Belgrad, in tako je naš denar oplajal gospodarstvo na jugu, pri nas pa je stiska rastla in rastla...

O Narodni banki je skoraj škoda zgubljeni besede. Znano je, kako je našemu človeku le težko, če ne sploh nemogoče, dobiti denar pri tem zavodu. Tem lažje je, dobiti ga v Belgradu. Zato pri nas Narodna banka tudi nima dejansko zgub, ampak še precej dobička — samo ljubljanska med 10 — 20 milijonov na leto. Belgrajska pa ima prav tako skoraj vsako leto velikanske zgube. Kakšno kreditno prakso imajo državni denarni zavodi v Belgradu, smo poročali v 35. številki. Na zemljišče, vredno 3.800.000 dinarjev, so namreč posodile Narodna banka, Poštna hranilnica in Državna hipotekarna banka skupaj 22.070.320 dinarjev, torej skoraj šestkratni znezek resnične vrednosti.

Prava reč — zato imajo pa v Sloveniji državni denarni zavodi dobiček. In z njimi se lahko krijejo take zgube.

Tako teče naravnost in po ovinkih naš denar v žepe čaršije.

Osnutki volilnega zakona

Na ustanovnem zboru JRZ v Ljubljani zadnjo nedeljo je povedal minister dr. Korošec tudi, da je notranje ministrstvo volilni zakon že sestavilo in sicer v več osnutkih. Kadar bo treba, postane lahko osnutek zakon v 14 dneh. Ni torej neizdelani osnutek vzrok, da zakon še ni sklenjen in objavljen.

To je vsekako novica, ki je zanimiva za vsakogar, ki se ukvarja z javnim življenjem. A še bolj bodo zanimala vsakega načela, po katerih so sestavljeni ti različni osnutki, in njihova podrobna vsebina. Kajti volilni zakon posega bolj kakor katerikoli drugi v javno življenje, saj je najbolj od njega odvisno, kakšni bodo tisti, ki bodo ljudstvo zastopali pri vladi in v njej, in v končnem nasledku, kakšna bo vlada sama. Bolj ko vse drugo nam dokazuje to živi zgled zadnjih let, ko so se v Sloveniji zrinili v politično ospredje možje, ki imajo v najboljšem primeru komaj šestinko našega naroda za seboj. Pa so vendar „zmagali“ s pomočjo slabega zakona z „velikansko“, mestoma sploh „popolno“ večino, kljub temu, da je zakon dolekal splošno in enako volilno pravico.

Zato ima javnost vsekako pravico, da izve za vsebino teh osnutkov ter jih potem prerešeta in oceni po njihovi stvarni vsebini, zlasti glede na to, kako bo mogla priti po njih ljudska volja do veljave in izraza.

Sedanja vlada si je dala za nalogo, da uvede normalne razmere, vrne ljudstvu svobodo in obnovi demokratično vladavino. Ta pa ne sme biti zgolj formalna, ampak imeti mora vsebino, kakor jo zahteva življenje. In politično živ-

ljenje zahteva spet, da zavzema ljudstvo samo in po mogočnosti neposredno stališče do slehernega javnega vprašanja. To pa more le storiti, če se mu da prilika in če se vsak zakon prej pretrese v javnosti, da lahko vsak na ta način opozarja na njegove pomanjkljivosti in napake.

Zato upamo, da bomo kmalu dobili osnutke natisnjene in tako predložene javni, seveda tudi svobodni kritiki. Praksa JNS, ki je delala zakone za zaprtimi vrati in jih šele izgotovljene „podarjevala narodu“, naj bo s padcem Jeftičeve vlade za vselej konec.

MALI ZAPISKI

Prepovedana knjiga.

Ministrstvo za notranje stvari je prepovedalo uvažati in širiti v naši državi knjigo „Almanaco Fascista del Popolo d'Italia“, ki je izšla v Milanu.

Skupna lista slovenske opozicije pri občinskih volitvah na Ježici.

Za 15. december so na Ježici razpisane obč. volitve. Izgleda da bosta postavljeni samo dve listi in sicer lista na kateri so se združile vse opozicijske skupine, in lista J. R. Z.

Spominska plošča očetu dr. Vladimirja Mačka.

Na spominski plošči ki je bila odkrita 3. listopada t. l. v slovenskem Lesičnem očetu Dr. VI. Mačka, inženjeru Janezu Mačku je sledeči napis: „V tej hiši je bil rojen Janez Maček, oče dr. Vladimirja Mačka, voditelja kmečkega naroda.“ Ker je plošča v Sloveniji in stoji hiša, na kateri je zidana, na slovenskih tleh, je ta napis napačen: 1) ker če govorimo po slovensko, ni Dr. Vladimir Maček voditelj kmečkega naroda, ampak kmečkega ljudstva, ker narod obstoji iz vseh stanov: iz kmetov, obrtnikov, delavcev itd., če govorimo pa hrvaško je pa Dr. VI. Maček res voditelj kmečkega naroda, ker v hrvaščini pomeni „narod“ to, kar pri nas „ljudstvo“; 2.) pa bi bilo treba pristaviti na spominski plošči, da je Dr. VI. Maček voditelj hrvaškega kmečkega ljudstva, ne pa slovenskega ljudstva ne naroda. Menda ni mislil tisti, ki je ustvaril ta napis, postaviti Dr. Vladimirja Mačka za vodnika slovenskega naroda? Dr. VI. Maček je sam dostikrat povedal, da se v slovenske stvari ne vlika in da je in ostane vodnik hrvaškega naroda, za kar ga priznavajo vsi Hrvati.

„Prelom“ o Švici.

„Blagor Švici! Srečna je zemlja, ki tako skrbi za eksistenčni minimum in za inteligenta vreden standard pripadnikov svojega srednjega stanu, od katerega dobro živijo vsi njeni ostali stanoviti. Pri tem pa ni Švica na naravnih zakladih nič bogatejša, nič lepša od naše pestre Jugoslavije. Kaj je torej tisto, za kar jo moramo zavidati? Odgovori si sam na to tovariš!“

Tako beremo v „Prelomu“ od 14. novembra. Škoda, da ne odgovori raje „Prelom“ sam. Menda ne vidi v Švici vzora za ureditev naše države? Bog nas varuj demokracije, tega strupa iz zahoda! Samo stanovščina nas lahko reši. Nemčija in Italija nam morata biti za vzor, ne Švica.

Popravek.

V zadnji uvodnik so se vrinile nekatere hude tiskovne pomote. V II. delu sestavka bi moralo pravilno stati: „Koliko je prehodov iz enega tabora v drugega ne iz breznačnosti ampak zaradi silne prepletenosti življenja!“ Naslednji stavek more ves izpasti, ker je brezsmiseln: „Slovenski človek bodočnosti nas sili, da gledamo na naš svet v njegovi celotnosti.“ Nadalje navajamo naslednji stavek v pravilni obliki: „Ne gre samo za spremembo zunanjih, ampak tudi notranjih pogojev življenja.“

Cenjenim naročnikom!

Zaradi pomanjkanja prostora smo morali nadaljevanje podlistka „Malo popravka“ odložiti na prihodnjo številko.

Vsled pomanjkanja prostora smo morali podlistek „Osebnost in ideologija Aleks. Stamboljskega“ v tej številki izpustiti in ga bomo nadaljevali v prihodnji.

Uredništvo.